

En folkhögskolas betydelse för deltagarnas upplevelser att höra hemma i en heterogen landsbygd

Edla Berg Simmerud & Filip Stolevski

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Program: Samhällsutveckling – landsbygd
Uppsala 2025

En folkhögskolas betydelse för deltagarnas upplevelser att höra hemma i en heterogen landsbygd

A Folk High School's Significance for Participants' Sense of Belonging in a Heterogeneous Rural Locality

Edla Berg Simmerud & Filip Stolevski

Handledare:	Patrik Cras, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Examinator:	Sara Westerdahl, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för stad och land
Omfattning:	15 hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå, G2E
Kurstitel:	Självständigt arbete i landsbygdsutveckling
Kurskod:	EX0888
Program/utbildning:	Samhällsutveckling - landsbygd
Kursansvarig inst.:	Institutionen för stad och land
Utgivningsort:	Uppsala
Utgivningsår:	2025
Omslagsbild:	Edla Berg Simmerud
Upphovsrätt:	Alla bilder används med upphovspersonens tillstånd.
Elektronisk publicering:	https://stud.epsilon.slu.se
Nyckelord:	platsidentitet, folkhögskola, dwelling, inbäddning, social institution

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land
Avdelningen för landsbygdsutveckling

Sammanfattning

Syftet med uppsatsen är att undersöka på vilka sätt en folkhögskola interagerar med den omgivande bygden. För att närma oss detta undersöker vi hur deltagare vid två folkhögskolekurser upplever vad denna folkhögskola gjort för hemmahörandet på platsen. Undersökningen utgår från Åredalens folkhögskola med fokus på kurserna Fjäll- och friluftsliv samt Fjäll- och gårdsliv. Uppsatsens analys har sin grund i begreppen platsidentitet, folkhögskolan som social institution samt inbäddning. Uppsatsen är en kvalitativ studie där semistrukturerade intervjuer samt deltagande observationer har utförts för att samla in empiri och detta har gjorts i Åre kommun. Den heterogena bygdens karaktär påverkar deltagarna både socialt och fysiskt, utifrån att olika grupper lever och verkar i området. Genom vardagliga praktiker i landskapet både inom ramen för folkhögskolan, men också utanför den formella undervisningen har det skapats en förståelse för platsens historia och därmed format en djupare platstillhörighet till bygden. Dessa faktorer har samverkat till att flera deltagare valt att stanna kvar i bygden efter avslutad kurs. Detta kan ses som att folkhögskolan fungerar som en potentiell brygga ut till bygden, där tillfälligt deltagande på folkhögskolan kan leda till att deltagarna stannar på platsen under en längre tid och blir en del av omgivande bygd. Ur ett landsbygdsperspektiv kan därför folkhögskolor fungera som en lokal utvecklingsaktör, genom att attrahera unga till landsbygder och främja identitetsskapande och hemmahörande.

Nyckelord: Platsidentitet, Folkhögskola, Dwelling, Inbäddning, Social Institution

Abstract

The aim of the paper is to examine the ways in which a folk high school interacts with the surrounding local area. To approach this, we will explore the perceptions of participants in two folk high school courses on how this folk high school has contributed to the sense of belonging in the locality. The study is based on Åredalen folk high school with a focus on the courses Fjäll- och friluftsliv (Mountain and outdoor life) and Fjäll- och gårdsliv (Mountain and farmstead life). The analysis of the thesis is based on the concepts of place identity, the folk high school as a social institution and embeddedness. The thesis is a qualitative study in which semi-structured interviews and participant observations took place within Åre municipality. The heterogeneous character of the area affects the participants both socially and physically, given that different groups live and work in the area. Through everyday practices in the landscape both within the framework of the folk high school, but also outside the formal teaching, an understanding of the history of the place has been created and thus formed a deeper sense of belonging to the area. These factors have contributed to the fact that several participants have chosen to remain in the local area after completing the course. This can be seen as the folk high school acting as a potential springboard into the area, where temporary participation in the folk high school can lead to participants remaining in the area for a longer period of time and becoming part of the surrounding area. From a rural perspective, folk high schools can therefore act as a local development actor, by attracting young people to rural areas and promoting identity creation and a sense of belonging.

Keywords: Place identity, Folk high school, Dwelling, Embeddedness, Social institution

Innehållsförteckning

Förkortningar	6
1. Inledning	7
1.1 Syfte och frågeställning	8
2. Bakgrund	9
3. Teori	10
3.1 Platsidentitet	10
3.1.1 Platsidentitet genom gemenskap och distansering	10
3.1.2 Platsidentitet genom mental representation	11
3.1.3 Platsidentitet genom att skapa relation till platsens historia	11
3.1.4 Platsidentitet som analysverktyg	12
3.2 Inbäddning	12
3.3 Folkhögskolan som en social institution	13
4. Metod	14
4.1 Metodval	14
4.2 Analys	15
4.3 Studiens generaliserbarhet	16
4.4 Etiska avvägande	16
4.5 Vårt samarbete	16
5. Resultat och diskussion	18
5.1 Processer bakom upplevd platsidentitet	18
5.1.1 Platsidentitet genom gemenskap och distansering	18
5.1.2 Platsidentitet genom mental representation	21
5.1.3 Platsidentitet genom relationsskapande till platsens historia	22
5.2 Att göra bygden till del av kursen via inbäddade praktiska läromoment	23
5.3 Den social institutionen folkhögskolan som bidrar till en kollektiv känsla	25
5.3.1 Skapandet av en Fof- & Fog-identitet	25
5.3.2 En viss dos av isolering kan främja en stark gemenskap	26
5.3.3 Ett samspel av inverkande processer för hemmahörande på platsen	27
6. Slutsats	30
Referenslista	32
Tack	34

Förkortningar

Förkortning	Betydelse
Fof	Fjäll- och friluftsliv
Fog	Fjäll- och gårdsliv

1. Inledning

Landsbygdens aktualitet är idag hög vad gäller rörelser på individnivå och flyttmönster vittnar om en ökad vilja att leva på landet (Sandström, 2023). Naturvårdsverket framhäver landsbygders karaktär och unika attribut som lösningar på vår tids största samhällsproblem (u.å.). Med detta i åtanke skulle den svenska landsbygden kunna sägas vara i begynnelsen av en möjlig metamorfos där både samhälleliga strukturer och starka ekonomiska intressen samsas med individer som verkar och lever på landsbygden. Det talas dessutom allt oftare om landsbygder istället för en landsbygd. Anledningen är att framhäva att landsbygder har olika karaktärer precis som städer (Tillväxtverket, u.å.). Det går alltså lika lite att tala om landsbygder och deras möjliga utmaningar som alla städers gemensamma sådana. De svenska landsbygderna kan alltså beskrivas som en mosaik bestående av en mängd mikrokosmos (Åberg m.fl., 2024). En av dessa mikrokosmos där individuella handlingar tar fysisk form är landets folkhögskolor. Tidigare forskning visar att individer som söker sig till mer formell och högre utbildning i högst grad söker sig till större städer (Bjerke & Mellander, 2023). Här ser vi ett resultat av den urbana normen, där platser med större arbetsmarknader har lättare att attrahera den yngre målgruppen. Eftersom deltagare vid folkhögskolor tenderar att flytta till skolorna, från tätortsnära områden till mer glest befolkade sådana (Ibid.) blir det intressant att undersöka detta närmare. Här blir deltagarna vid folkhögskolor istället ett exempel på hur folkhögskolorna betraktas som en fysisk plats där tidigare nämnda aktualitet och individuella flyttmönster till landsbygden tar fysisk form.

Fokus i denna uppsats är Åredalens folkhögskola som tar emot 160 deltagare per läsår och erbjuder utbildningar inom fyra olika områden; friluftsliv, konst, tro och allmän kurs. Denna uppsats fokuserar på utbildningarna inom friluftsliv. Folkhögskolan ligger i en landsbygd där olika naturtyper, människor och intressen samsas. Åre kommun, som Åredalens folkhögskola är belägen i, är klassat som gles landsbygd (Tillväxtverket, 2021) men har samtidigt en befolkning som ökat med 2000 personer de senaste tio åren (SCB, 2025b), (SCB, 2025a). Folkhögskolan ligger längs med en grusväg i Hålland, på en naturskön plats mellan byarna Järpen, en industriort med anor från 1800-talet (Oscarsson, 2000) och Undersåker, en mer lantligt präglad tätort med hus utspridda i sluttningen ner mot Indalsälven. Från folkhögskolans parkering, som ligger i nära anslutning till väg E14, möts man av en milsvid utsikt över granskog och ljuden från Indalsälvens ristafall når ända upp. Kör man 20 minuter västerut kommer man till Åre by med sitt liftsystem och utbredda infrastruktur för turism. Denna miljö kontrasterar starkt mot folkhögskolans omgivning. Den rika mosaiken gällande

naturtyper i området och det ekonomiska centrat som Åre utgör med Skistar som framstående aktör, bidrar till befolkningsökningen i området.

Det är inte självklart att folkhögskolors deltagare blir kvar i bygden efter avslutad kurs. Forskning visar att det är vanligt förekommande att de inte blir del av det omgivande samhället, utan håller sig på sin kant under studietiden och sedan lämnar bygden igen (Åberg m.fl., 2024). Vissa folkhögskolor beskrivs som en isolerad bubbla eller som "ett samhälle i samhället" (Ibid). Åredalens folkhögskola som vi valt att fokusera på i denna uppsats går emot detta mönster och ett stort antal deltagare väljer att stanna kvar i bygden. Överlag är andelen deltagare som blir kvar efter avslutad utbildning hög i Åre kommun året efter avslutad kurs, jämfört med andra kommuner i Sverige (Bjerke & Mellander, 2023). Här vill vi undersöka vad detta kan beror på. Vi har valt att fokusera på den valda folkhögskolans relation till den omgivande bygden. Eftersom folkhögskolan ligger i en landsbygd med en unik karaktär blir det intressant att se hur folkhögskolan förhåller sig till den.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att undersöka på vilka sätt en folkhögskola interagerar med den omgivande bygden. För att närma oss detta kommer vi undersöka hur deltagare vid två folkhögskolekurser upplever vad denna folkhögskola har gjort för deltagarnas hemmahörande på platsen.

För att uppfylla syftet ska följande frågeställning besvaras:

- *Hur påverkar interaktionen mellan folkhögskolan och den omgivande bygden deltagarnas upplevelse av platsen?*

2. Bakgrund

Folkhögskolor och folkbildning har utvecklats parallellt med det svenska samhällets demokratiska uppbyggnad. Under mitten av 1800-talet blev folkbildningen i högre grad ett samhällsintresse genom de första bildningscirkelarna som startade i Stockholm år 1845. Med tanke på klassamhällets framväxt under urbaniseringen är det inte förvånande att det är i städerna och inte på landsbygden som de första bildningscirkelarna och arbetsföreningarna växte fram. Tanken var att folkbildningen skulle verka för en snabbare social utveckling samt minska klasskillnader (Nationalencyklopedin, u.å.-a).

Med tanke på att de flesta av Sveriges invånare bodde på landsbygden är det inte förvånande att folkbildningen snart även nådde dit och den första folkhögskolan år 1868 (Nationalencyklopedin, u.å.-d). Uppkomsten av dessa skolor var från början ett svar på efterfrågan av mötesplatser för bönder där de kunde diskutera jordbruksmetoder samt påverka kommunpolitiken (Åberg m.fl., 2024). Två år tidigare hade det svenska politiska systemet gått från ståndsriksdag där de fyra stånden, adel, präster, borgare och bönder, blev till en tvåkammarriksdag istället. De markägande bönderna och höginkomsttagare fick här ett inflytande på den demokratiska processen som ansågs något oproportionerligt. Detta ledde till att år 1871 avskaffades tvåkammarriksdagen och den riksdag och regering vi har idag blev rådande system (Nationalencyklopedin, u.å.-c). I samband med detta förlorade bönderna sitt för tillfället starka politiska inflytande. Detta skulle kunna vara del av en förklaring till varför intresset att organisera sig för kommunpolitiskt inflytande inträffade just då.

Folkhögskolans särskildhet som institution bevaras genom de fyra syften som all folkbildning behöver förhålla sig till för att berättigas statligt ekonomiskt stöd. Dessa fyra syften är; (1) Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin. (2) Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald och bidra till att människor kan påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen. (3) Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället. (4) Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet (SFS 2015:218). Idag har studieförbunden verksamhet i alla landets kommuner och folkhögskolor hade långtgående kurser i 154 av Sveriges 290 kommuner under 2023 (Åberg m.fl., 2024).

3. Teori

Uppsatsens syfte och frågeställning undersöks genom en kombination av teoretiska perspektiv och ett fältarbete med etnografisk karaktär. De begrepp som används för att analysera den insamlade empirin är platsidentitet, folkhögskolan som social institution och inbäddning. Fältarbete genomfördes våren 2025 med fokus på kurserna Fjäll- och friluftsliv (Fog) samt Fjäll- och gårdsliv (Fog), där intervjuer och observationer utgjorde centrala metoder för datainsamling.

3.1 Platsidentitet

Platsidentitet är inget entydigt begrepp med en specifik och tydlig definition utan det används på olika sätt av olika författare inom olika akademiska discipliner. Begreppet är dessutom sammansatt av två ord, vilket bidrar till den breda användningen och behovet av en definition ytterligare. Denna studie använder begreppet utifrån en uppfattning av den specifika platsen, upplevd av en individ eller en grupp. Det ligger i linje med en definition av platsidentitet som "En uppfattning av, attityd mot och känslor för platsen samt tillhörigheten till en specifik plats vilket utgör upplevelsen av den specifika platsen" (Kalandides 2011, s. 36).

3.1.1 Platsidentitet genom gemenskap och distansering

När en grupp identifierar sig med en plats kan det skapas en gemenskap likväl som en distansering från andra grupper och platser (Rose 1995, Amundsen 2001 se Hague & Jenkins 2005). Med andra ord finns en relation inom platsidentitet som bygger på likheter och olikheter. Identiteten ses här som vi och dem eller vi och de andra. Vi:et delar gemensamma erfarenheter, kulturer och historier som skiljer vi:et från resten. Det är också mer än ett passivt resultat av sociala strukturer, det är något som formas mellan individer, grupper och andra i det breda samhället. Detta kan ses som en grund för att hävda äkthet, originalitet och unikheter och även ägandeskap (Hague & Jenkins, 2005). Groth (2002) menar att identitet är något som kan förändras och vara överlappande och att individer som delar en identitet inte nödvändigtvis delar andra identiteter. Han skriver att identiteten sannolikt är mer polycentrisk än monocentrisk eftersom den formas av medborgare som organiserar sina egna liv utifrån sina egna intressen. Det vill säga att förståelsen av identiteter innebär "äkthet" och "särprägel" endast skapas genom tolkning, kommunikation och handling i ett sammanhang och aldrig i isolering (Hague & Jenkins, 2005).

3.1.2 Platsidentitet genom mental representation

Om platser kan förstås utifrån de sociala interaktioner de binder samman innebär det också att dessa interaktioner i sig inte är statiska, utan att de är processer (Kalandides, 2011). Dessutom har inte platser gränser i betydelsen att det nödvändigtvis behöver finnas fysiska avgränsningar för att man ska förstå vad en plats är. Platser bär inte på en unik identitet, utan platser är fulla av interna konflikter, inom olika sociala grupper och olika individer som är placerade i relation till sammanlänknings till en plats (ibid). Platsidentitet blir alltså relationell, det vill säga att de formas i relation till andra människor, andra platser och andra identiteter för den specifika platsen (Hague & Jenkins, 2005). Detta innebär att "plats" i uppsatsen ses som mer än en geografisk position, det syftar på de delar av människans omgivning där betydelser, aktiviteter och ett specifikt landskap är sammanflätade som påverkar varandra. På liknande sätt har man observerat att platsen är genomsyrad av mening och känsla. På detta sätt skiljer vi platsen från det mer abstrakta och funktionella begreppet rum och territorium, som oftast benämns i en politiserad avgränsning och kontroll av plats (ibid).

3.1.3 Platsidentitet genom att skapa relation till platsens historia

Ett sätt att undersöka platsidentitet är att se på landskapet, inte som en bakgrund till mänsklig aktivitet eller som en kulturell representation, utan snarare som ett levtt rum som bär på spår av tidigare generationers handlingar som samtidigt formas av dem som vistas på platsen idag. Tim Ingolds beskriver begreppet dwelling och kopplar det till hur man kan se på mänsklig relation till platsen, genom att inte enbart leva, vistas eller bo på en plats utan snarare att vara aktiv och kroppsligt engagerad i en plats, att formas av och forma en plats genom vardagliga praktiker. Landskap och plats är inte bara rumsliga, utan bär på spår av tidigare liv, arbete och relationer. Dwelling ses som en process som formas genom praktiker som exempelvis att vara ute i naturen eller att åka skidor där samspelet med andra människor och handlingarna tillsammans bygger en levd relation till platsen (Ingold, 2011). Det är svårt att hitta en träffsäker översättning av begreppet dwelling och därför använder vi oss av författarens engelska ord i denna uppsats. Det bör däremot poängteras att det är ordet som verb, att bo, vistas eller uppehålla sig som är i fokus och inte substantivet, bostad, vistelse, boning.

I Ingolds förståelse av landskapet ses det inte enbart som natur, mark eller något som existerar utanför människan, utan något som människan är en del av. Landskapet är en levande process, det formar människor och formas av människor. Ingolds idé är att man bör se på landskapet som en dokumentation och ett vittnesmål om de liv och arbete som tidigare generationer på platsen har utfört. Platsen eller landskapet är inte något man står utanför och tittar in på som en helhet. Det handlar snarare om platsen man befinner sig i när man försöker förstå omgivningen. Det är i den närvaron, när man uppmärksammar platsen omkring sig, som föreställningar om platsen och landskapet formas (Ingold, 2011).

3.1.4 Platsidentitet som analysverktyg

Denna uppsats kommer se på platsidentitet genom Ingolds "dwelling" perspektiv, Kalandides syn på platsidentitet samt relation mellan individers och grupper koppling till platsen som flertalet författare lyfter upp i boken *Place identity, Participation and Planning* av Hague & Jenkins (2005). Begreppet platsidentitet innebär relationen och den förkroppsligande upplevelsen av en specifik plats. Platsen formas genom individer eller grupper känslor, tillhörighet, handlingar samt minnen i samspel med platsens sociala och institutionella strukturer. Platsidentitet uppstår inte i isolation, utan snarare genom vardaglig närvaro och praktiker som förändras över tid. Platsidentitet ska ses som en pågående process hos individer och inte som en fast egenskap, som formas av relationer till både andra människor men också till platsen och de lokala attributen.

Vidare använder Kalanidies sig av sex olika sätt att applicera begreppet platsidentitet, vilka är; (1) platsidentitet som en del av individens personliga identitet; (2) platsidentitet som formande av gruppidentitet; (3) mental representation av plats hos en individ; (4) grupper uppfattning av plats; (5) en grupps identifiering med ett territorium; (6) platsidentitet som en känsla för plats, "karaktär", "personlighet" och särprägel (2011). Dessa aspekter ska ses som ett verktyg för att lättare kunna förstå empirin i förhållande till sin kontext, alltså bygden runt Åredalens folkhögskola.

Vårt fokus kommer vara deltagare som blivit kvar i bygden efter avslutad kurs och vad de framhäver som särskilt viktigt för att det skulle bli så. Vi ser att en platstillhörighet behöver skapas för att deltagarna ska vilja stanna kvar. Därför ser vi även på fenomenet att deltagare stannar som en materialisering av att en platstillhörighet är uppnådd.

3.2 Inbäddning

Begreppet inbäddning myntades på 1940-talet, av den ungerska ekonomen Karl Polanyi, i hans tankar om hur relationen mellan ekonomi och samhället förändras i takt med moderniseringen (Polanyi m.fl., 2010). Under 1980-talet plockas begreppet upp av den amerikanske sociologen Mark Granovetter för att undersöka huruvida individers ekonomiska beslut kan frikopplas från de samhälleliga strukturer de lever inom (1985). Idag talas det om olika sorters inbäddning, bland annat ekologisk inbäddning (se Whiteman & Cooper, 2000) inbäddning på arbetsplatser (se William Lee m.fl., 2014) samt social inbäddning, var av det är den senare vad vi i denna uppsats kommer använda oss av. En modern definition av inbäddning inom det samhällsvetenskapliga fältet är kort och gott ett fenomen beroende. Något mer utvecklat definieras inbäddning som en kontextuell utgångspunkt i den sfär där ett handlande äger rum (Britannica, u.å.). Ett konkret exempel kan tänkas vara hur ekonomiska transaktioner mellan privatpersoner, exempelvis en swish, måste gå via personernas banker. På så vis blir en individuell handling oundvikligen beroende av ett underliggande ekonomiskt system på samhällelig nivå. I denna uppsats kommer vi utgå från samma

infallsvinkel på inbäddning som används i Folkbildningsrådets rapport *Folkbildning i landsbygder* (2024) där det visar kontextens betydelse för organiserad verksamhet, alltså kopplingar mellan organisationer och deras miljöer (Åberg m.fl., 2024). I denna uppsats är folkhögskolan den organiserade verksamheten och dess omgivande bygd blir miljön och kontexten runt om.

3.3 Folkhögskolan som en social institution

Det andra centrala begreppet i denna uppsats är att vi ser Åredalens folkhögskola som en social institution. Douglass North, som tilldelades nobelpriset i ekonomi rörande institutioner, definierar dem som de spelregler som gäller i ett samhälle. Med detta menar han de formella och informella begränsningar som människan har utformat och som formar den mänskliga interaktionen (Faundez, 2016). Lagligt reglerade institutioner, såsom skolan eller statliga myndigheter, är exempel på formella institutioner, medan mer socialt överförbara normer såsom traditionella firanden ses som informella sådana. Både informella och formella institutioner har dessutom ofta självproducerande mekanismer som hjälper till att förklara deras beständighet över tid. De kommer med beteenderegler och anses kunna standardisera beteenden och överföra sedvänjor mellan generationer av exempelvis deltagare på en folkhögskola eller anställda vid en myndighet. Institutioner kan således bli centrala för ens världsuppfattning då de kan förmedla innebörd för vår världsbild (Nationalencyklopedin, u.å.-b).

Inom denna uppsats kommer folkhögskolan betraktas som en social institution, då det är både en formell och informell institution. Det är en statligt reglerad institution för lärande, samtidigt som det är en plats för sociala interaktioner och en plats som deltagarna bor på, vilket mer utgör en plats för informella, socialt överförbara normer och beteenden. Därav kallar vi folkhögskolan en social institution, just för att påvisa att den är mer än statens förlängda arm.

4. Metod

Syftet med uppsatsen är att undersöka på vilka sätt en folkhögskola interagerar med den omgivande bygden. För att närma oss detta kommer vi undersöka hur deltagare vid två folkhögskolekurser upplever vad denna folkhögskolan gjort för deras hemmahörande på platsen. För att besvara frågan *Hur påverkar interaktionen mellan folkhögskolan och den omgivande bygden deltagarnas upplevelse av platsen?* har vi utfört en studie av etnografisk karaktär. Vid insamlingen av empiriskt material har kvalitativa, semistrukturerade intervjuer genomförts med före detta deltagare vid de två kurserna samt deras kursledare, liksom en promenadintervju och två deltagande observationer.

4.1 Metodval

Totalt har sju intervjuer utförts för denna uppsats, varav fem ägde rum på skolan eller i dess omgivande bygd. Två av intervjuerna ägde rum i Uppsala innan vi åkte till Jämtland varav en skedde digitalt över zoom. Inför alla intervjuer utgick vi från en intervjuguide där frågor utformats utifrån våra arbetsfrågor som presenteras i analysdelen nedan. Det är av vikt att poängtera att vi var öppna för att följa upp olika spår som uppkom under intervjuerna, något som är styrkan med just semi-strukturerade intervjuer. Detta gjorde intervjutillfällena dynamiska och gav oss möjlighet att täcka in ett något bredare fält av deltagarnas tankar än om vi enbart ställt samma frågor på samma sätt till alla informanter. Vidare bidrog denna metod med ett svängrum till vår teoretiska referensram då det möjliggjorde ett mer flexibelt utgångsläge för kommande kodande process. Vi hade inte en fastställd plan hur kodningen skulle utföras vid tidpunkten för intervjuerna. För att först i efterhand kunna fastslå exakt hur kodningen ska utföras är det viktigt att ha ett rikt insamlat material att utgå från, något som de semistrukturerade intervjuerna bidragit till (Kvale & Brinkmann, 2009).

En walking interview eller "promenadintervju" ägde rum med en nuvarande deltagare på kursen. Kinney skriver att studier som undersöker människors identitet och gemenskap samt hur en geografisk plats påverkar detta, är särskilt lämpade för promenadintervjuer som metod (2017). Syftet med denna form av intervju är en ökad insikt i vilken känsla av tillhörighet informanten har till det specifika området. Deltagaren i fråga visade oss några platser i och utanför skolan där viktiga läromoment inom kursen ägde rum. Detta blev senare intressant för vår analys av hur deltagarna får verktyg från kursen för att forma en platsidentitet. Utöver detta utfördes även en deltagande observation där vi deltog i två kursmoment. Detta var värdefullt för att få en inblick i ledarnas pedagogiska

angreppssätt vad gäller att låta deltagarna knyta an till skolans omgivning. Vi deltog på en skidtur och lyssnade på diskussioner som uppstod mellan deltagare och ledare. Det gav oss också en inblick i hur gemenskapen och gruppdynamiken tog sig uttryck i ett öppet landskap utanför skolans lokaler. Efter skidturen samlades deltagarna på parkeringen och pratade om hur de hade upplevt turen. Även detta gav oss viktiga insikter i hur ledarna önskade att kursernas deltagare förhöll sig till och kommunicerade med varandra. Dagen efter var vi passiva deltagare vid ett moment som tog plats i kursernas klassrum. Vi fick här lyssna på grupppresentationer om hur deltagarna tolkat begrepp kopplat till mångfald och omsorg om denna.

4.2 Analys

Kvale och Brinkmann (2009) nämner att uttolkaren blir medskapare av empirin vid kodning. Med det som utgångspunkt blir det därför viktigt att synliggöra författarnas position i förhållande till informanterna för att kunna förhålla oss reflexivt till vår kodning. En av författarna har under läsåret 21/22 själv varit deltagare vid en av de undersökta kurserna. Författaren har alltså kännedom kring både området och kursernas pedagogik sedan tidigare. Detta har påverkat vilka deltagare som kontaktats som möjliga informanter, då vårt första steg blev att undersöka om de som blivit kvar i bygden från författarens årgång var intresserade av att ställa upp på intervju. Denna lokalkännedom gjorde vårt arbete tidseffektivt då vi lätt tog oss mellan platser både i och utanför terräng som annars hade varit svåra att hitta till. Det är viktigt att vara transparent med att författaren har en koppling till denna plats och även flertalet av de intervjuade just för att urvalet kan bli något vinklat i vems röst vi framhäver. Vi har dock kontinuerligt diskuterat detta och valt att den andra författaren, utan koppling till folkhögskolan, håller i vissa intervjuer exempelvis, för att undvika en möjlig partiskhet under fältarbetet.

Vid analysarbetet har vi använt oss av öppen kodning utifrån principerna för grundad teori där en kvalitativ analys utförs med fokus på att begreppsliggöra och kategorisera data. Detta underlättar ett jämförande mellan uttalanden under olika intervjutillfällen som i sin tur kan leda till ett underlag för att teoretiskt förklara de teman som uppkommer under flertalet intervjuer (Kvale & Brinkmann, 2009). De centrala teman vi har kodat utifrån är platsidentitet, Folkhögskolan som social institution samt Inbäddning. Våra arbetsfrågor för att förhålla oss till våra kodade teman under denna process har varit:

- *Hur har en kollektiv känsla på skolan bidragit till att överföra normer och beteenden?*

- *Hur har skolan bidragit till en kollektiv känsla genom att skapa en erfarenhetsbaserad kunskapsgrund via kurserna?*
- *Vilken påverkan har kursernas pedagogik på kursdeltagarnas interaktion med platsen?*

4.3 Studiens generaliserbarhet

Denna studie baseras på en kvalitativ fallstudie med ett begränsat antal deltagare. Studien utgår från ett synsätt där generaliserbarheten handlar om vilken utsträckning resultaten kan ge förståelse för andra liknande kontexter. Vi använder oss av analytisk generaliserbarhet, där tolkningar och slutsatser bygger på kontextuella beskrivningar som en teoretisk analys. Vi kommer presentera empiriska exempel med hjälp av begrepp och perspektiv som dwelling, inbäddning samt folkhögskolan som en social institution för att visa hur deltagarnas platsidentitet formas i relation till skolans pedagogik och dess geografiska position. Resultatets värde ligger i förmågan att belysa mönster, processer och perspektiv som kan vara relevanta även i andra kontexter, exempelvis om man skulle kolla på andra folkhögskolor där människor genom sin utbildning och gemenskaper kan forma en relation till en bygd (Kvale & Brinkmann, 2009).

4.4 Etiska avvägande

Alla informanter har vid början av intervjutillfällena blivit informerade om att de äger sina ord. Med detta vill vi ha sagt att de närsomhelst kan bestämma sig för att inte längre medverka. Vi har även anonymiserat alla informanter av integritetsskäl och kommer därför inte skriva ut några namn i denna rapport. Däremot så kommer personer med lokalkännedom kunna förstå vilka vissa av informanterna är. Eftersom intervjuerna inte fokuserat på personlig information om dessa personer utan kurserna och deras pedagogik varit i fokus så behöver det inte leda till en etisk konflikt där informanternas integritet kränks. Men det är viktigt att ha i åtanke som författare hur vi använder dessa personers ord i vårt arbete. Samtliga intervjuer har spelats in via telefonens inspelningsprogram och transkriberats efteråt, något informanterna även har fått godkänna.

4.5 Vårt samarbete

Genomgående har skribenterna av denna uppsats refererats till som ett "vi". Bakom det står två personer, något som är värt att nämna för transparensens skull. Vi har tillsammans diskuterat fram valda teoretiska referenser och syfte med dess frågeställning. Vid intervjutillfällena har vi turats om att anteckna och intervjua, vilket har gett oss en möjlighet att en person verkligen kunnat ha fullt fokus på

intervjupersonens reaktioner och sinnesstämning. Transkriberingen av materialet har skett isolerat utan kommunikation mellan oss, medan analys och kodning av det insamlade materialet har skett i samförstånd. Vad gäller kodningen så kan det vara en styrka att vara två personer som analyserar samma material. Detta eftersom olika tolkningar kan synliggöra behovet av att konkretisera den faktiska forskningsfrågan. Ett material med flertalet inneboende tolkningar är inte ett dåligt material utan kan snarare hjälpa författarna att inte falla offer för tendentiös subjektivitet. Detta innebär att som forskare enbart lägga märke till de delar av materialet som redan stödjer den egna slutsatsen (Kvale & Brinkmann, 2009), något som kan tänkas vara av större vikt med tanke på en av författarnas koppling till folkhögskolan sedan tidigare. Med andra ord kan en diskussion kring kodning hjälpa författarna att förhålla sig reflexivt till, inte bara materialet utan även kodningen av desamma.

Vad gäller författandet av kandidaten så har vi delat upp skrivandet mellan oss, men oftast suttit tillsammans. I både teori och resultatdelen har Filip huvudsakliga fokus varit platsidentitet och dess underbegrepp, medan Edla har fokuserat på inbäddning och folkhögskolan som social institution. Edla skriver något snabbare än Filip och har därför skrivit fler ord än honom, men Filip har istället läst och sökt upp fler källor än Edla har gjort. Filip har skrivit sammanfattningen, teoridelen om platsidentitet, 3.1, studiens generaliserbarhet, 4.3, resultatdelen som avhandlar platsidentitet, 5.1 och slutsatsen, 6. Edla har skrivit abstract, inledning, 1, bakgrund, 2, teoridelen om inbäddning och folkhögskolan som social institution, 3.2 och 3.3, metoden 4 samt resultatdelen om samma begrepp, inbäddning och folkhögskolan som social institution, 5.2 och 5.3. Denna skiss över hur vi delat upp arbetet gäller den grundliga textproduktionen. Vi har genomgående gått igenom hela texten, redigerat, lagt till, tagit bort, flyttat på och skrivit om tillsammans.

5. Resultat och diskussion

För att uppfylla uppsatsens syfte, att undersöka på vilka sätt en folkhögskola interagerar med den omgivande bygden, innehåller detta kapitel en analys och diskussion av empiri kopplat till våra centrala begrepp. För att svara på frågeställningen följer kapitlet samma struktur som redovisningen av de teoretiska begreppen gjorde med platsidentitet först, följt av inbäddning och slutligen folkhögskolan som social institution. Frågeställningen som besvaras är:

- *Hur påverkar interaktionen mellan folkhögskolan och den omgivande bygden deltagarnas upplevelse av platsen?*

5.1 Processer bakom upplevd platsidentitet

I den här delen av uppsatsen ligger fokuset på hur Åredalens folkhögskola skapar platsidentitet kopplat till den omgivande naturen, miljön och bygden. Det som ska belysas är vilka processer som är med och formar platsidentitet bland kursdeltagarna. Platsidentitet blir ett verktyg för att kunna analysera hur deltagarna genom vardagliga aktiviteter, rörelse i landskapet och ett socialt liv gradvis skapar känslor av platstillhörighet till folkhögskolans omgivning. I detta avsnitt lyfts flera perspektiv av denna process upp för att skapa en förståelse för hur deltagarna inte bara befinner sig i bygden, utan även skapar en relation till platsen.

5.1.1 Platsidentitet genom gemenskap och distansering

Som nämnts tidigare är Åredalens folkhögskola belägen i en heterogen bygd där glesbygd samsas med Åres turism och ekonomiska centrum. Det har lett till att det finns många olika identiteter i området och olika anledningar till varför man flyttat dit. Detta blev uppenbart i flertalet intervjuer att det finns en unik dynamik mellan olika grupper i bygden. Man kan se platsidentitet som en relation som bygger samt formar identitetsskapande utifrån likheter samt olikheter (Rose 1995, Amundsen 2001 se Hague & Jenkins 2005). Identiteten här handlar om en upplevelse av vi och dem. Detta gör sig synligt i samspelet mellan de som lokalt kallas locals¹, turister eller gäster och lokalbor i området. Bygdens heterogena sammansättning där långvariga lokalbor, tillfälliga besökare, säsongsarbetare och

¹ Locals är ett ord som används i Åre med omnejd. Det finns ingen satt definition av när man är "local" och inte heller när man går från local till lokalbo. Det är viktigt att poängtera att dessa ord inte är synonymer till varandra. Locals är inte från platsen, medan lokalbor ofta är det.

deltagare på folkhögskolan samexisterar skapar ett komplext socialt landskap som präglas av olika grader av tillhörighet. I detta sammanhang blir vi och dem perspektivet centralt för att förstå hur deltagarna positionerar sig själva i förhållande till "dem andra" om sin egen plats och identitet till bygden. Skistar är en stor arbetsgivare som lockar både säsongare och turister till Åre med omgivande byar. Bilden av Skistar varierar beroende på vilken anledning man har till att vistas i bygden. Att Skistar är en framstående aktör i formandet av området gör att vissa av informanterna uttryckte starka åsikter om dem. I citaten nedanför uttrycker sig fyra tidigare kursdeltagare om sin egen positionering i området samt till Skistar och turister:

Att man hatar turister... Man skapar ett vi och dem, att man blir en del av lokalbefolkningen. Alla snackar skit om Skistar.

Men också att det är en plats där...men just för att Åre ligger där... mycket ekonomisk vinst vill folk plocka ut ur platsen. Så hela Åredalen känns komplicerat typ. Men med folkhögskolan känner jag bara en tacksamhet för alla upplevelser. För det har format mitt liv väldigt mycket. Så det är en konflikterad bild. Det är väldigt komplext. Jag tycker att Åre har gått lite långt, väldigt kommersiellt eller vad man ska säga.

En gemensam nämnare bland alla är att ALLA hatar Skistar. Man blev så jävla arg när någon kallade oss för turister, vi bor för fan här! Man kände sig bättre än alla turister.

I början kände man sig väl lite som en utbölning av något slag. Man visste inte hur välkommen man var helt enkelt.

I flera av intervjuerna framkommer det hur begreppet "local" både är dynamiskt och ibland uppfattas som laddat. Synen på vem som identifieras eller räknas som antingen lokalbefolkning, gäst, turist eller local genomsyrar synen på platstillhörighet i området. Begreppet local används i lokalsamhället för att beskriva personer som nödvändigtvis inte är från platsen men har etablerat sig och är bofasta i Åredalen. En av intervjupersonerna som också är kursledare beskriver hur turismnäringen runt om Åre har ökat, att det är en stor form av fjällturism i Åre, Duved och Tegefjäll. I denna ökning av turismnäring i området har identitetsskapandet framhävts som extra intressant bland de individer som verkar, arbetar eller bor i området:

Jag hade en privat undersökning för ett par år sen, där jag ställde frågan: vad är en local? Jag fick olika svar, en före detta student sa: Jo men det är när man får rabatt på butikerna i Åre, då är man local. Då har man bott här ett tag, åtminstone i några år.

Informanten fortsätter berätta hur han ställde samma fråga till två andra personer som båda har rötter i området, där den ena personen är uppvuxen i Undersåker i en hantverkarsläkt och den andra är uppvuxen i Åre. Den första personen hade svarat på frågan genom att berätta att genom släktforskning fått reda på att han hade rötter i området sedan 1600-talet. Den andra personen svarade genom att byta dialekt:

Men plötsligt började han att prata en lite annan typ av dialekt...Det är ett känt fenomen att var som helst här i länet där man har turistnäring blir det att man pratar en slags Stockholm jämtska. Det är inte någon slags stockholmsdialekt och det är heller inte på något sätt någon jämtska, utan det är liksom mitt emellan och det är typiskt turist-jämtlands mål. ...Men då förstod jag att det var ett slags svar på min fråga, han beskrev med skiftet i sitt talspråk. Sättet han pratade på visade att han hade sina rötter här sen 1900-talet. Men dessa två hade faktiskt inte en riktig bild av vad det innebär att vara en local.

Kursledaren fortsätter berätta att det framkom att begreppet local är väl förankrad i en viss typ av karaktärsdrag bland individer som är nyinflyttade till området:

Men det är snarare när jag träffar andra som är ganska nyinflyttade, det är då jag hör ordet local, dessa människor har amerikanska pickuper eller en liten elbil, många sportgrejer på flaket. Dessa människor är locals. Det kan handla om att den som är mer säsongsarbetare eller turist inte är local då kanske?

I intervjun med kursledaren framkommer det hur synen på vad och vem som är en local är mångtydigt. Vidare i två andra intervjuer med tidigare kursdeltagare beskrivs liknande uppfattning kring förankringen till platsen samt synen på turister som besöker området:

Folkhögskolan gjorde att man var på platser där turisterna inte var på. Man pratade alltid skit om turisterna, man vill inte vara en turist. Skistar förstör bara allt, de tjänar hur mycket som helst, men det blir bara dyrare för varje säsong.

Sen i ett område som detta, där det är många som turistar... Så länge man inte ser ut som en turist så sticker man inte ut så mycket faktiskt. Det låter kanske lite konstigt, men i rangordningen av störningsmoment för lokalbefolkningen så är folkhögskolan väldigt långt ner.

Dessa citat framhäver en bild av dynamiken som (Rose 1995, Amundsen 2001 se Hague & Jenkins 2005) beskriver kring uppfattningen av vi och dem perspektivet. Genom detta perspektiv skapar sig deltagarna en uppfattning som bygger på likheter, mellan sig själva (vi:et) och olikheter mellan turisterna (de andra). Detta

bygger på deltagarnas gemensamma erfarenheter till både platsen men också som deltagare vid Åredalens folkhögskola. Genom deltagarnas gemensamma bild av den omgivande bygden som de verkar i formas en gemensam identitet och samhörighet mellan individer och grupper gentemot de andra i bygden. Delvis verkar detta vara kopplat till skepticismen mot skistar samt till synen på turister i området. Deltagarnas medvetenhet om både den egna gruppens identitet och hur andra grupper uppfattas framstår som en central del i att skapa en känsla av autenticitet och tillhörighet till platsen.

5.1.2 Platsidentitet genom mental representation

Fortsättningsvis kan man se en likhet med perspektivet hur “människorna gör platsen” genom upplevelsen av grupptillhörighet som identitetsskapande. Tre tidigare deltagare uttryckte sig såhär:

Så även om platsen är fantastisk är det ändå människorna som på ett sätt gör platsen, gemenskapen är viktig.

Människorna gör platsen, jag hade nog inte stannat om det bara var jag som ville stanna.

Det var nog känslan av gemenskap, närheten till naturen men också människorna som uppskattar samma aktivitet och ser naturen på samma sätt som en själv, mycket att man hade ett sammanhang där. Att jag kände att jag hörde hemma någonstans, kände mig uppskattad någonstans.

Dessa citat ovan stämmer in på alla Kalandides (2011) sex principer kring sättet att se på platsidentitet. Tydligast kopplat till frågeställningen: *Hur påverkar interaktionen mellan folkhögskolan och den omgivande bygden deltagarnas upplevelse av platsen?* är däremot princip (3), den mentala representationen av en plats hos en individ. Att deltagarna återkommande framhäver att det är människorna som gör platsen visar på hur en plats kan vara mentalt skapad och inte fysiskt avgränsad. Relationer och gemenskap blir lika avgörande för platsens betydelse som platsens fysiska egenskaper.

I relation till uppsatsens syfte om hur kurserna interagerar med bygden visar dessa citat att det inte enbart är landskapet eller aktiviteterna som skapar en känsla av platsidentitet utan det är framför allt de sociala relationer som byggs upp inom gruppen. Flera deltagare uttrycker att det är “människorna som gör platsen” och att gemenskapen är viktigt och avgörande för deras känsla av tillhörighet. Platsidentitet formas genom känslor, erfarenheter, minnen och gemensamma handlingar, det är genom en gemensam social struktur som präglas av

socialisering där platsidentiteten formas. Detta bekräftar tidigare resonemang om platsidentitet som något relationellt, där känslor av tillhörighet uppstår i samspel mellan individen, platsen och andra människor (Hague & Jenkins, 2005).

5.1.3 Platsidentitet genom relationsskapande till platsens historia

En djupare analys av samspelet mellan individen och platsen finner vi i Ingolds (2011) begrepp *dwelling* som betonar platsens betydelse genom levda erfarenheter. Platsidentitet blir i detta perspektiv en kroppslig och relationell process som växer fram genom meningsbärande samspel mellan individen och landskapet. Just detta samspel mellan deltagarna och skolans omgivning blev tydligt i flertalet av intervjuerna. Citatet nedan visar hur en kursledare tydligt beskriver synen till både naturen men också det liv som tidigare har ägt rum i landskapet:

...det ska finnas respekt för att här pågår det ett liv sedan tidigare, människor lever här, djurlivet lever här. Allt har inte upprättats för att vi ska komma och se på det bara, utan vi är gäster i ett område där någonting pågår. Huvudpoängen är att vara medveten om att här pågår det ett liv... en levande kultur och att vi är gäster och att vi kan lära känna det här området. Det är en liten idé och policy som vi ofta pratar om. Men man kan vara gäst och man kan vara i någon mån en passiv gäst men man kan också vara en vaken passiv gäst.

Kursledaren beskriver vidare synen på att vara en "gäst" i landskapet:

Ett högt fjäll är inte ditplacerat som en turistattraktion, utan det är ett naturfenomen och den som kommer som tillfälliga besökare kommer ju också till en plats som redan finns. Den är inte liksom uppbyggd för den här stunden. Utan vi är gäster i ett landskap där någonting redan pågår.

De två följande citaten är från en tidigare kursdeltagare som beskriver synen att vara närvarande i landskapet samt vikten att genom folkhögskolan få en bättre förståelse till både platsen men också historien:

Det är ju där vi har fått hjälp av skolan, att förstå historien och vad som har hänt i landsbygden under lång tid och även får en inbjudan att vara närvarande i den.

Fortsättningsvis beskriver hon:

Människorna och närheten till djur och natur är mer genuina där uppe [Förf. anm. i Jämtland]. Kanske en vilja i att ta hand om dig själv, ta hand om naturen, försöka leva med

naturen och inte mot den. Lite mer närvarande skulle jag vilja säga att människorna där uppe är. Då menar jag personerna då, inte landsbygden, men i och för sig är personerna också landsbygden.

Dessa citat är i samklang med Ingolds (2011) dwelling som föreställningen att landskap inte enbart är rumsligt utan att platser alltid bär på spår av tidigare liv, arbete samt relationer. Med andra ord är landskapet levande och både formar människor samt formas utav människor. I citaten ovan lyfts resonemang kring kroppsliga och vardagliga engagemang som kopplar deltagarna till platsen samtidigt som deras engagemang är med och formar landskapet de vistas i. Citaten lyfter också upp perspektivet av att vara en gäst på platsen, samt att folkhögskolan fungerar som en integrerande process till platsen och landskapet. Deltagarna har utöver att genom kursmoment vistats ute i landskapet även fått en djupare förståelse samt respekt för platsens tidigare liv, det arbete och relationer som pågått under flera generationer. De har fått en insyn i den förvaltning av platsen som har gjort platsen till vad den är idag.

5.2 Att göra bygden till del av kursen via inbäddade praktiska läromoment

Det andra av denna uppsats centrala teman berör hur kurserna Fof och Fogs relation ser ut till den bygd där Åredalens folkhögskola är belägen. För att analysera inbäddningen ser vi folkhögskolan som en organiserad verksamhet och dess omgivande bygd som den omgivande kontexten. För att förstå inbäddning behöver skolans geografiska läge även vävas in. Åre kommun, som skolan är belägen i, är klassad som gles landsbygd (Tillväxtverket, 2021) och med detta följer normer kring handlande och beteenden i sociala situationer som kan tänkas skilja sig från urbana miljöer. En informant beskrev känslan av att “alla känner alla” och att “alla går till samma majbrasa på valborg, alla går till samma Ica...” bidrar till en känsla av gemenskap som personer kopplar samman med att leva och bo på landsbygden. Detta kan vara en underliggande orsak till att en stark inbäddning kan uppstå, att deltagarna tar “glesbygds-seden dit de kommer” och interagerar med lokalbefolkningen eftersom det är normen, trots att de inte är från området eller har en liknande hemmiljö.

Kursledarnas pedagogiska grund verkar bidra till inbäddning och att deltagarna knyter an till det geografiska området. En tidigare deltagare säger att:

Man hade inte åkt ut till vissa ställen som vi gjorde, sen skulle man inte heller träffat de människorna man gjorde. Det är ju inte som att man ramlar över Markus Torgeby [Förf. anm. känd löpare bosatt i området] i skogen och kommer in i hans liv. Det är ju där vi har

fått hjälp av skolan, att förstå historien och vad som har hänt i landsbygden under lång tid och även får en inbjudande att vara närvarande i den.

Detta citat kan tolkas som att personen upplever sig ha knutit an till platsen på ett mer autentiskt sätt än vad som skulle ha skett om personen istället besökt området som turist. De platser som besökts via kursens olika moment har bidragit till en stor lokalkännedom både vad gäller platsen men även dess människor, likväl som en insyn i det historiska perspektivet hur området har formats av människorna på platsen under lång tid. Liknande tankegångar går återigen att finnas hos en av kursledarnas resonerande kring att verka i området:

Vi har försökt att se det som att det här är första kontakten med de här bygderna och det här landskapet, väster Jämtland och den första kontakten, tänker vi att, för att den ska bli autentisk behöver vi vara med människor som lever och verkar här och som identifierar sig själva som en del av den här bygden.

Med båda dessa citat i åtanke går det att resonera kring att kursledarnas pedagogiska grund för kurserna Fof och Fog leder till en hög nivå av inbäddning. Denna inbäddning ger deltagarna möjlighet att knyta an till, inte bara den fysiska platsen, utan även ta till sig de centrala normer och värderingar som lärs ut under kursens gång. Under vår intervju med de två kursledarna nämnde en av dem självmant inbäddning när vi samtalade om relationen mellan folkhögskolan och bygden:

Det finns en viss tillit till oss här, vi är inte bara här för att vi ska hämta ut vår kunskap utan vi är intresserade av att ha ett ömsesidigt utbyte med dem här människorna, oavsett om det är renskötare, fjällbönder eller folk som jobbar med hotellnäring eller andra saker. Att vi visar oss för dem och att vi försöker ha kontakter och att vi kan göra saker i samspel med dem. Det är väl den där inbäddningen, att vi tycker att det är bra att skolan inte är en isolerad ö som får statliga pengar.

Begreppet inbäddning beskriver den kontextuella utgångspunkt där ett handlande äger rum (Britannica, u.å). Det är alltså relationen mellan en individs handlande och den rumsliga kontext som omedvetet kan styra individen, som är i fokus (Åberg m.fl., 2024). I denna uppsats är det bygdens karaktär som skapar den sfär som deltagarnas handlande äger rum inom genom att kursledarna på Fof och Fog medvetet lagt ett stort antal kurstimmar utanför skolans lokaler. Bygden har således "blivit del av" kursen, både genom möten med lokalbefolkning, men även genom att deltagarna har fått knyta an till platser via praktiska lärandemoment. Detta verkar ha influerat kursens innehåll och deltagarnas upplevelse av

detsamma. På så vis har kursernas starka inbäddning varit del av den platsidentitet som skapats för en mängd av kursdeltagarna.

5.3 Den social institutionen folkhögskolan som bidrar till en kollektiv känsla

Vi ser Åredalens folkhögskola som en social institution i denna uppsats. En viktig grundsten för att något ska kallas för institution är att dess sedvänjor överförs över generationer (Nationalencyklopedin, u.å.-b). Normerna är alltså inte bundna till unika personer, utan är något som "blir kvar" på platsen när deltagarna byts ut. För att konkretisera hur detta tar sig uttryck för deltagarna vid kurserna Fof och Fog har vi valt att dela upp denna analys i två delar. Den första delen tar sig an hur skolan bidragit till en kollektiv känsla genom (1) att överföra normer samt beteenden. Här är skolans fysiska område i fokus och de relationer som byggs utanför skoltiden. Den andra delen fokuserar istället på hur skolan bidragit till en kollektiv känsla genom (2) att skapa en gemensam erfarenhetsbaserad kunskapsgrund via kurserna. Här kommer fokuset istället ligga på kurserna Fof och Fogs olika kursmoment och dess påverkan i att skapa en känsla av gemenskap bland deltagarna.

5.3.1 Skapandet av en Fof- & Fog-identitet

För att något ska kallas för institution ska även beteenderegler som grund för en gemensam världsbild skapas (Nationalencyklopedin, u.å.-b). Den första skapandeprocessen av denna gemensamma världsbild tror vi sker inom skolans lokaler, internaten inkluderade, och växer fram dynamiskt allt eftersom deltagarna lär känna varandra bättre. Att normer och sedvänjor lever kvar trots att kursernas deltagare bytts ut var något vi kunde bevittna under intervjutillfällena på flera vis. Ett var genom hur gruppen och den gemensamma identiteten från folkhögskolan blev viktig gällande hur en tidigare deltagare som stannade kvar i området resonerar kring det beslutet:

Vi snackade om det ganska tidigt. Men sen blev man också inspirerad av, att det var si och så många % som stannade kvar efter utbildningen. Det fick en att tänka att det kanske är möjligt att göra det. Sen ju fler man pratade med, desto mer taggade blev vi eftersom att alla verkade känna samma. Det kändes självklart att stanna kvar, jag ville bara ha mer. Sen var det en självklarhet att stanna eftersom att det var så många av sina vänner som stannade kvar.

Här blir överföring av en kultur mellan generationer av deltagare påtaglig, något som stärker vår bild av folkhögskolan som en social institution. Vidare blir det påtagligt att kursernas deltagare känner en tillhörighet till varandra över generationer av deltagare. Detta visar på att en "Fof- och Fog-identitet" finns i den heterogenitet bland gruppmedlemskap som bygden kring Åredalens folkhögskola består av.

5.3.2 En viss dos av isolering kan främja en stark gemenskap

Vi bevitnade också att normer och sedvänjor levde kvar mellan kursgenerationerna var genom att flertalet av informanterna beskrev skolmiljön med liknande ord, trots att de inte gick där samtidigt. En av informanterna uttryckte gemenskapen på skolan så här:

Jag tror att väldigt mycket hjälps åt av att man får ett sammanhang när man går på skola. Man hittar ju in till en grupp och en omgivning som tack och lov är väldigt välkomnande. Så det är inte bara att man får se på fina grejer, utan man känner också att man, ja, får någon form av sammanhang eller hem.

Medan en annan berättade att:

De relationer jag bär med mig mest nu efter var ju mina klasskompisar. Och då var internatet och klassrummet viktiga platser.

Här kan skolans geografiska läge även spela in som en bidragande faktor för att skapa en gemenskap, eftersom en viss dos av isolation mellan skolan och andra mötesplatser kan leda till mer interaktion mellan deltagarna. En tredje informant berättar att "...man var ändå ganska isolerad på folkis, man hängde nästan bara med sina klasskompisar." Detta kan verka sammansvetsande och vidare spä på en känsla av kollektiv identitet gentemot övriga bygden. Detta kan också vara en bakomliggande orsak av det som nämnts i inledningen, hur folkhögskolor tenderar att skapa en bubbla eller isolerad ö i en landsbygd (Åberg, mfl, 2014).

Folkhögskolans geografiska läge kan alltså fungera som en pådrivande faktor för att deltagarna ska forma starka band till varandra. Dessutom är karaktären på folkhögskolans omgivande bygd tonsättande av andra anledningar för en känsla av gemenskap på skolan. En av kursledarna har arbetat på en mer stadsnära folkhögskola till och från sedan 1980-talet. Han säger att där var det många som hade möjlighet att bo hemma, "Komma med buss till skolan på morgonen och åka hem på kvällarna." Han fortsätter med att det kontrasterar mot Åredalens folkhögskola eftersom "... de flesta bor här och kommer från andra delar av landet." Detta tänker vi leder till en skillnad i dynamiken mellan deltagarna på

skolorna. En tidigare kursdeltagare berättade också om en annan erfarenhet hon hade av att studera på folkhögskola. Hon kommenterar nedan arbetet som ligger bakom de olika upplevelserna av gemenskap:

Jag går den här kursen i regenerativt jordbruk nu och har fått möta många andra landsbygder runt om i Sverige...det är verkligen ett jobb som människorna som bor där kan lägga ner, att det ska bli en bra samarbets-stämning, eller så att man verkligen har en gemenskap i det. Men det krävs lite, eller beror lite på hur stämningen är eller vad man har för gemenskap i det.

I sin jämförelse beskrev hon gemenskapen på Åredalens folkhögskola som framträdande:

Men det krävs lite, eller beror lite på hur stämningen är eller vad man har för gemenskap i det. Men Åredalen är en väldigt unik plats på ett sätt, och man kan försöka återskapa bra delar av det.

Med detta vill vi ha sagt att skolans geografiska läge och en viss dos isolation är del i att forma en kollektiv identitet och därför även bidrar till att folkhögskolan fungerar som en social institution. Att uppleva att man är i en bubbla kan alltså vara positivt samtidigt som tidigare forskning visat att det verkar motarbeta att deltagare blir kvar i bygden (Åberg m.fl, 2014).

5.3.3 Ett samspel av inverkande processer för hemmahörande på platsen

Något som får kurserna Fof och Fog på Åredalens folkhögskola att skilja sig från andra folkhögskolor är att känslan av att vara i en bubbla också samsas med en känsla av att vara väldigt välkommen ut i bygden. Detta tror vi har att göra med att en stor del av dessa kursers moment sker utanför skolans lokaler i nära samklang med lokalbefolkningen. Därför ser vi att den andra skapandeprocessen av en kollektiv känsla sker genom att kurserna skapar en gemensam, erfarenhetsbaserad kunskapsgrund kring folkhögskolans omgivande bygd. Här är alltså de lärande moment belagda utanför skolans fysiska lokaler i fokus. En utav kursledarna beskriver sina tankegångar kring vad som är centralt inom kurserna:

Ett sätt att ta vara på det här landskapets mångsidighet är att vi vistas på olika platser... Tanken är att kunna få en uppfattning om helheten i det här landskapet att se från olika håll.... Jag tror att idén är att vi flyttar oss från olika punkter. Från öst och väst, högt upp och långt ner, det ska vara lättare att sy ihop en helhetsbild av platsen.

När deltagarna får en möjlighet att knyta an till platsen genom att dels få en förståelse för landskapets historia, men även genom att befinna sig i landskapet och på så vis vara med och forma det, kan vi se Ingolds (2011) dwelling. Det sker exempelvis genom att kursdeltagarna får besöka samma områden under flera årstider, samt vid bättre och sämre väderförhållanden. En fjälltur som ägde rum tidig höst under sämre väderförhållanden beskrivs såhär av två informanter:

- ...asså första veckan var ju traumatisk!
- Det var liksom läskigt.
- Ja, jag tror alla kände, vad gör vi här?
- Så hade man inte ens med sig regnkläder.
- Precis det var helt galet. Mitt tält blåste iväg med min väska i.
- Det första vi gjorde var att sätta upp tälten på kalvfället - det var ju dumt, men man har ju lärt sig en massa.

En av personerna i citatet ovan berättar att situationer som denna gjorde att:

...det finns som ingen energi att vara någon som man inte är. Ganska snabbt fick man se vilka alla är och bondade med dem man bondade med. Man får ju tigha relationer när man är med om sådant. Såna grejer gjorde att man fick fram sitt sanna jag, och att på det sättet gjorde att man hittade sin gemenskap. Man lärde sig lätt att trivas i deras sällskap.

Deltagaren ser alltså de svåra förhållandena som gruppen behövde klara sig igenom som tydligt bidragande till de starka relationer som uppstod. Med tanke på att en stor del av kursmomenten sker i öppna landskap bidrar kursernas pedagogik till att forma dessa relationer.

Om vi ser tillbaka på vad som definierar en social institution är en standardisering av deltagarnas beteenden och formandet av en gemensam världsbild centrala aspekter (Nationalencyklopedin, u.å.-b). Det blir tydligt i flera av intervjuerna att kursledarnas tankegångar återspeglas i deltagarnas sätt att resonera kring sina upplevelser av kurserna. Med andra ord går det inte att särkoppla folkhögskolan som en plats där gemenskap skapas mellan deltagare med de ramdokument som styr utbildningen. Detta eftersom ett identitet- och normskapande sker sömlöst mellan uppstyrd moment och spontan interaktion mellan deltagare. Nedan ett citat från en av kursledarna:

...det ska vara okej för människor att vara de de är och sedan ta nya steg. Det är en underliggande grundhållning att ha respekt för människors olikheter. Det är inte alltid den som talar högst som har det största inflytandet heller, utan även den som är tillbakadragen kommer också att visa sig ha betydelse och kan hjälpa till att man kan vara på olika sätt i en

grupp. Jag tror att det skapar trygghet. Vi tror att det öppnar för de här. Vad ska man säga, att man lär känna varandra på ett sätt som man är, och vem man är som person liksom.

Detta rimmar väl med citatet tidigare, om att energi inte finns över för att vara någon man inte är. Detta visar vidare hur skolan som social institution och kursens pedagogik samspelar i att skapa en gemensam, erfarenhetsbaserad kunskapsgrund att betrakta världen utifrån.

6. Slutsats

Folkhögskolor är en särskild institution för lärande som präglas av en öppen dialog och ett självlärande likväl som att all utbildning bygger på frivillighet. Historiskt sett har folkhögskolorna fungerat som viktiga mötesplatser för demokratiskt och politisk utveckling och än idag kan folkhögskolor fungera som viktiga lokaler för möten och kultur på framförallt landsbygden. Syftet med denna uppsats är att undersöka på vilka sätt en folkhögskola interagerar med den omgivande bygden, samt ifall det bidrar till att en platsidentitet skapas bland deltagarna.

Den folkhögskola som denna uppsats fokuserat på ligger i en heterogen landsbygd med en stark inflyttning. Detta har lett till att flera olika gruppidentiteter samsas i bygden runt Åredalens folkhögskola. Vi har i vår analys av hur deltagarnas platsidentitet formats funnit att den heterogena bygdens karaktär haft en tydlig påverkan på deltagarnas upplevda platsidentitet, vilket lett till att flera av kursernas deltagare har valt att stanna kvar i bygden. Den heterogena bygdens karaktär har påverkat deltagarnas platsidentitet genom att skapa ett tydligt “vi och dem”- perspektiv, där deltagarna särskilt identifierar sig i kontrast till turister och tillfälliga besökare. Genom gemensamma erfarenheter, kroppslig närvaro i landskapet och en ökad förståelse för platsens historia, har en känsla av samhörighet och hemmahörande för deltagarna vuxit fram. En dwellingprocess har alltså fått deltagare att knyta an till platsen genom kursledarnas centrala pedagogiska angreppssätt. Man kan se hur deltagarna på Åredalens folkhögskola har fått uppleva ett socialt inbäddande förhållningssätt till platsen. Detta är uttalat för att ge deltagarna en autentisk bild av bygden, därav behöver människorna som bor på platsen vara del av bildningen. En mental representation av att “människorna gör platsen” framgick i flertalet intervjuer. Dessa faktorer har tillsammans bidragit och varit avgörande för att flera deltagare valt att stanna kvar i bygden efter avslutad kurs. Fenomenet att deltagare väljer att stanna kvar efter avslutad kurs ser vi som ett kvitto på en upplevd platsidentitet.

Vidare har folkhögskolan som institution varit viktig för identitetsskapande. Platsen framhävs som en välkomnande plats med öppenhet, engagemang och drivkraft samlad på en plats. En kontakt mellan generationer av kursare finns och en gemensam “Fof- och Fog-identitet” åren emellan kan skönjas. Åredalens folkhögskola beskrivs som en “isolerad ö”, vilket är i linje med tidigare forskning. Parallellt med detta fenomen känner sig däremot deltagarna väldigt välkomna ut i bygden. Vår slutsats är att detta är beroende av att dessa två kurser har stor del av kursmomenten utanför skolans lokaler. Detta har gett deltagarna en stor lokalkännedom likväl som kontakter bland lokalbefolkningen. Det går alltså inte

att särkoppla folkhögskolan som en plats där gemenskap skapas mellan deltagare med de ramdokument som styr utbildningen vid analys av hur platsidentitet skapas. Detta eftersom ett identitet- och normskapande sker sömlöst mellan uppstyra moment och spontan interaktion mellan deltagare.

Människorna gör tillsammans platsen, en kultur där normer och värderingar formade av den sociala institutionen Åredalens folkhögskola är med och skapar ramarna. Detta tyder på att skolan är tydligt inbäddad i bygden och deltagarna är därför del av att skapa den heterogena landsbygd som Åre kommun är. På så vis kan skolan betraktas som en viktig lokal utvecklingsaktör. Med tanke på den tydliga inbäddningen i bygden kan en förändring av skolan också innebära en förändring för bygden. Dessutom fungerar folkhögskolor ofta som den första kontakten med Sveriges glesbygd för deltagarna, vilket är viktigt att poängtera utifrån ett landsbygdsutvecklingsperspektiv. Folkbildning, som den unika utbildningsform den är, kan skapa en stark närvaro och kompetensförsörjning i mindre landsbygdsorter samt bidra till inflyttning av unga vuxna. Vidare skulle detta kunna vara intressant att fortsätta forska på för att skapa en bredare bild av hur folkhögskolor som sociala institutioner kan fungera som viktiga aktörer för andra landsbygders lokala utveckling.

Referenslista

- Bjerke, L., & Mellander, C. (2023). *Folkbildning och landets kompetensförsörjning. Vilken roll spelar folkbildningen i städer och på landsbygder?* Folkbildningsrådet. Tillgänglig: https://folkbildningsradet.se/media/k03hzpef/fbr_rapport_kompetens_webb.pdf
- Britannica. (u.å.). *Embeddedness*. I Britannica. Tillgänglig: <https://www.britannica.com/topic/embeddedness> [2025-05-05].
- Faundez, J. (2016). Douglass North's Theory of Institutions: Lessons for Law and Development. *Hague Journal on the Rule of Law*, 8(2), 373–419. <https://doi.org/10.1007/s40803-016-0028-8>
- Granovetter, M. (1985). Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness. *American Journal of Sociology*, 91(3), 481–510.
- Hague, C., & Jenkins, P. (Red.) (2005). *Place identity, participation and planning*. 1. publ. Routledge.
- Ingold, T. (2011). *The perception of the environment: Essays on livelihood, dwelling and skill*. Routledge, Taylor & Francis Group.
- Kalandides, A. (2011). The problem with spatial identity: Revisiting the “sense of place”. *Journal of Place Management and Development*, 4(1), 28–39. <https://doi.org/10.1108/17538331111117142>
- Kinney, P. (2017). Walking Interviews. *Social Research Update*, 67, 1–4.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.
- Nationalencyklopedin. (u.å.-a). Folkbildning. I: *Nationalencyklopedin*. NE, Nationalencyklopedin AB. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/folkbildning> [2025-05-04].
- Nationalencyklopedin. (u.å.-b). Institution. I: *Nationalencyklopedin*. NE, Nationalencyklopedin AB. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/institution> [2025-05-05].
- Nationalencyklopedin. (u.å.-c). Riksdagen. I: *Nationalencyklopedin*. NE, Nationalencyklopedin AB. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/riksdagen> [2025-05-05].
- Nationalencyklopedin. (u.å.-d). Folkhögskola. I: *Nationalencyklopedin*. NE, Nationalencyklopedin AB. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/folkhögskola> [2025-04-24].
- Naturvårdsverket. (u.å.). Landsbygden är avgörande för den gröna omställningen. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/sveriges->

- miljomal/fordjupad-utvardering-av-sveriges-miljomal-2023/landsbygden-ar-avgorande-for-den-grona-omstallningen/ [2025-05-14].
- Oscarsson, B. (2000). *Järpens Historia*. Bo Oscarsson.org. Tillgänglig: <http://www.bo-oscarsson.org/Hjerpens.historia.html> [2025-05-01].
- Polanyi, K., Stiglitz, J. E. & Block, F. L. (2010). *The great transformation: The political and economic origins of our time*. 2. Beacon paperback ed., [reprinted]. Beacon Press.
- Sandström, E. (2023). Resurgent back-to-the-land and the cultivation of a renewed countryside. *Sociologia Ruralis*, 63(3), 544–563. <https://doi.org/10.1111/soru.12406>
- Statistiska centralbyrån (SCB). (2025a). Folkmängden per månad efter region, ålder och kön. År 2000M01-2024M12. I: *Statistiska databasen*. Statistiska centralbyrån.
- Statistiska centralbyrån (SCB). (2025b). Folkmängden per månad efter region, ålder och kön. År 2025M01-2025M02. I: *Statistiska databasen*. Statistiska centralbyrån.
- SFS 2015:218. Förordning om stadsbidrag till folkbildningen. Tillgänglig: <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2015:218> [2025-05-02]
- Tillväxtverket. (u.å.). Begrepp för landsbygder. Tillgänglig: <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/guiderochverktyg/guiderochverktyg/metodstodforlivskraftigalandsbygder/begreppforlandsbygder.5537.html> [2025-05-19].
- Tillväxtverket. (2021). Städer, landsbygder, kommun. Tillgänglig: <https://docs.google.com/spreadsheets/d/19Q4PvUVzTmZMp3hE7jbOTxOm2Turka6A/edit?gid=719435220#gid=719435220> [2025-05-19].
- Whiteman, G. & Cooper, W. H. (2000). Ecological embeddedness. *Academy of Management Journal*, 43(6), 1265–1282. <https://doi.org/10.2307/1556349>
- William Lee, T., Burch, T. C. & Mitchell, T. R. (2014). The Story of why we stay: A Review of Job Embeddedness. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 1(1), 199–216. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-031413-091244>
- Åberg, P., von Essen, J., Cras, P., Nordfeldt, M. & Hansen, K. (2024). *Folkbildning i landsbygder—Om folkbildningens betydelser för människor och lokalsamhällen i svenska landsbygder* (Nos. 978-91-88692-87-0). Folkbildningsrådet. Tillgänglig: <https://esh.diva-portal.org/smash/get/diva2%3A1836794/FULLTEXT01.pdf> [2025-05-05].

Tack

Tack Patrik Cras som har handlett oss och Yvonne Gunnarsdotter som har kommit med ovärderlig input under hela arbetsprocessen. Tack till alla som ställde upp på att bli intervjuade. Utan er ingenting.

Tack Edla

Tack Filip

Nu jävlar tar vi sommarlov.

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

☒ JA, jag, Edla Berg Simmerud har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☒ JA, jag, Filip Stolevski har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.